

Az pedig tél, zúzmarázott
Szép koporsód feldíszítve
És Krisztus, ki meg nem rázott
Csak velünk van elhitelve

Mondjad, hogy nem így akartad
Pajtás! Már hiába bánod
Süvít a szél végig rajtad
Jól teszi, ha megkorbácsol

TALÁLT TÖRTÉNET

BARTHA GUSZTÁV

Rózi a Hatház utcán sietett a piacra, vánszorgott haza.
Felőle cserélhették az utcanévtáblát XXII. Pártkongresszusról Augusztus 24-re, az eget zöldre: munkába menet Anit szégyellte, jövet pedig azt, ahogy Istvánnal éltek.

Mióta is?

A bébiszitterből mammon-bébi lett, a bérszámfejtőből kofa. A gondból gyötrelem, az emlékekből mulasztások kora.

Rózi vádolta Istvánt, István vádolta Rózsit. Rózi a piacra kurválkodni, István a gyárba inni járt – hitte egyikük a másikról.

„Felépítették a házukat, tanították a lányukat, hogy a végén átvágják egymás torkát” – suttogták a szomszédok, susogták a fák, visszhangozták a hegyek. Mert hányszor, de hányszor kiabálta az ura részegen:

– Aniből egy kibaszott kurva lett!

– Belőled mi?! – védte a lányát Rózi, s ha csúnyán kikarmolta István arcát, az ágyban tette: élvezi szerencsétlenkedését. Egyszer, kétszer, százszor; jobban fáj a vétkek érvelése: a büntudat.

Rózi bántotta Rózsit. Sűrűn kisírhatta magát, átkozhatta a férfiakat, Pestet, ura hanyagását.

„Mit csinálhatnak Anival?” – kérdezte újra és újra, s fél éjszakákon át a hálószoba sötét ablakát bámulta.

Odakint a tél után tavasz, aztán nyár jött, és Rózi nem hitte, hogy van Isten.

Hajnalban kelt. Tett-vett, kávéfőzött, az urának táskát készített. A vécébe kíséző gyomorfájdalom, ruhásszekrénye kinyitásakor a szorongás szokásai része lett, akár a szobátüktől való félelem. „Hová tűnt a teltkarcsú, életvidám Rózsika?” Szemráncainak hideg víz jutott, arcának dühödött masszázs; olcsó kencefice a szél ellen, a hideg miatt, vagy csak úgy.

Alig múlt negyven, és már a haja is ritkult. Mióta együtt ivott Istvánnal, sokat fogyott. „Divatol” – froclizták a standbéli lányok.

A piac nem érthette, Rózsika igen: eladni kell, és tűrni, hiszen ura apránként kielőgeezett fizetése az utolsó kopijkáig vodkára megy, és rajtuk az ősz, a közüzemi díjak, a szűgyen... Ráadásul hetek óta nem takarított, nem mosott, s azóta folyvást retteg: pont most, amikor kurvára kellene a pénz, küldi el őt Vologya a jó francba.

Az első sorból a harmadikba, ahová csak bámészkodni járnak a vevők.

A piac kegyeltjei a lélekvesztő sorsok. Nap mint nap mámor leledzett a borkimérés előtt. Trógerekre várt, akik hatajkodtak. Csellengőkre, akik trágárokodtak. Könnyű vérrre, uszuló kapzsisokra, ostobákra, visítózó nyomorultakra, akik hagyták magukat kiszorítani a jobb helyekről. Rózsi ismerte őket, ahogy a kézikocsik nyikorgását, a vasasztalok döngését, a tolató kisbuszok fűlsiketítő dudálását; a derengést, ami elsápasztotta a tűzfalmagas neonfüzéretek szemkápráztató hazugságait; őszített mindenkit, aki átvett, szorzott és osztott, árut rendezett, árakkal manipulált, mert a végösszeget illetően úgyis elszámolta magát. Rózsi mindezt nem kiokoskodta, de érezte: az irigységet leplező suta gesztusokban, a mímelt jóságban, az okavesztett sopántásban.

Árulkodott a kondástempó, amelynek hevében egyszer-egyszer egymásnak estek Okszanával, Géczinével.

Hová keveredett el a múlt, amikor esténként még összejártak, a Tisza-partra kirándultak, megnézték Munkácson a várat, s igazat adtak Vologyának?

Aki akkor megmondta: „Lányok, könyörtelen világ jön. A válság felduzzasztja a piacot.”

– Mi van ma veled? – kérdezte mégis Rózsi a főnökétől, ő azonban szótlan komorsággal adogatta lefelé a kisbusz platójáról az árut: lisztes, kásás, makarónis pakkokat.

Rózsi tudta, a lányokat nem kérdezheti: közösnek hitt végzetük, a cserfes csitri ott csivített a stand közepén. Csalta, édesgette magához a férfivasárlókat.

– Rózsi, meg kell értened – bökte ki végre Vologya, a főnök.

Rózsi nem akarta megérteni.

Miért nem Okszana?

Miért nem Gécziné?

Miért pont ő?!

– Pénzt kaptok Pestről – adta meg a választ a ki nem mondott kérdésekre Vologya.

– Azzal mi nem számolunk! – nyögött fel Rózsi.

– De én igen.

Rózsit otthon, az előszobában hagyta el az ereje. Lerogyott a padlóra.

Tudta: ő Oroszvégi Rózsi, és rajta a mosogatás, a főzés, de képtelen volt megmozdulni. A keze, a lába nem engedelmeskedett az akaratának. Érezte a padlócsempék hidegségét, a ráereszkedő félhomályt, pergő könnyeit, holott nem sírt. Nem akart sírni. Állni akart, menni akart, de folyton visszarogyott. Végül a hazatérő István nyalábolta fel.

Últ a rekamién, a pohár víz után vodkát ivott. Önkéntelenül suttogeta:

– Tölts még.

Szólni akart, elpanaszolni, hogy elárulták, irigylik az Anitól kapott húszezer forintokat. A bűn mocskát. És nem értik, az istennek sem értik meg: nem nyúlhatnak a pénzhez – inkább éhen döglenek vagy felkötik magukat, de akkor sem...

– Holnaptól a harmadik sorban árulok – motyogta végül, a második féldeci után.

– Megér egy berügást? – bambult István.

– Nem ittam! – tiltakozott Rózsi, de István tovább mondta a magáét.

– Előlegért mentem a hidrogénszökeghez, és mit hallok? Ötven hrvinnel emelik a gyárban a fizetéseket, de a villamosmérnökét egy petákkal sem. Érted? Ezer dollárokat kerestek rajtam a szarháziak! Áthúztam, kicseréltem a hálózatot, hogy működjenek a gépek, hogy gyárunk legyen, hogy... a pofámba röhögjenek. Érted ezt?

Rózsi nem értette. Elképedt: az ura üvegből döntötte magába az italt.

A másnaposság tette? Rózsi sajnálta Rózsiit. Két deci vörösbort ivott, saslikot evett sok salátával, s azt olvasta egy magazinból kitépett lapon – amelybe a kenyeret csomagolták –, hogy regnálásának utolsó éveiben Brezsnyevet rászoktatták a kábítószerre. „Kik és miért?” Rózsi sajnálta, hogy nem tudhatta meg.

Aztán mindenkit sajnált, mindenkire rámosolygott, és semmivel sem árult kevesebbet, mint a régi helyén. Vologya Rózsikámnak szólította, s tétován álldogált, mintha tűnődne: mi a fészkes fene lehet az öreg platán lombjának árnyjátékában, a csarnok tetején tollász-kodó, fel-felröppenő galambokban, az ég kékjében?!

Annyit sikerült kifürkésznie, hogy Rózsi délután a temetőbe készül: vasárnap van, szép az idő, és szavát adta Elvirának, a nagydarab lágyságnak, aki – feketében – Rózsi új szomszédja lett, s féláron tudott virágot kajtatni. Rózsi ráhagyta a beszerzést, a kérdést azonban nem: rátalál-e anyósa sírjára a hatalmas temetőben?

Azt, hogy a húszperces út a piac mögötti mellékutcákon teljes óráig tart, mert István öt-méterenként kétrét gömtyed és kijelenti: „A perceken megdöglök!” – nem láthatta előre.

A kinkeserves éjszakát sem. Hogy háromszor kell kicserélni az ágyneműt ura alattfölt, mert literszám nyeli a vizet, sziszegve túri a májára rakott jeges borogatást, s rimánkodik a rátörő halálfélelemtől:

– Rózsi, ne hagyj elaludni!

És beszélgetnek. A temetőről nem. Pedig ott volt a fél város, gyönyörűek voltak a valódi-márvány sírok, szépek a koszorúk. Ők ketten egy megsüppedt, vadrózsával benőtt, dőlt fejfájú sir mellett álltak, és szerettek volna hinni az élet hiábavalóságában. De Amálka nem ezt érdemelte. Amálka a tanítónői fizetéséből nevelte, taníttatta a fiát, akart valamit...

Rózsi nem számolta a napokat. Piacolás után sürgött-forgott, estébe nyúltak a délutánjai. Kitárt ajtót-ablakot: pókhálózott, port törölt, súrolt, függönyt mosott. Anyósa egykori porcelán csecsebecséit, a kristályvázákat és poharakat szivaccsal mosta le, s megcsodálta rajtuk a nyármelegtől beojtott őszi verőfényt. Istvánnak kimondhatatlan nevű gyógyszerzt szerzett a májára. Csalánteát ittak, és átaludták a televízió bugyuta műsorait. Rózsi Amálkával álmódott, ura a temetőről. Munka után kijárt oda. Metszőollót, ásót, utóbb bronzfestéket és mérőszalagot vitt magával. Anira egyikük sem gondolt. A pénzére is csak István: kihozatta a díszdobozt. Rózsi a konyhaasztalra borította annak tartalmát. Az öt-, tíz- és húszeszes bankókat szétválogatták, aztán többször átszámolták.

– Ez sok pénz – jelentette ki István.

– Ha beváltanánk a piacon, kapnánk érte vagy ötezret – álmélkodott Rózsi.

– Mégse elég – bosszankodott István. – Rendbe kell hozatni a Zsigulit, kiváltani a forgalmiját. Ha magam fuvarozom ki az anyagot...

– Mit akarsz, te! – döbönt meg Rózsi. – Az Ani pénze!...

– Tudom. Tisztában vagyok azzal is, mivel keresi – mormolta csitítólág István.

Telerajzolt papírlapokat szedett elő a táskájából, s közben megállás nélkül magyarázott: mély alapozásról, kovácsoltvas kerítésről, márványokról, köbmétekről, árakról, hitvány mesterekről, emberekről, akik becsaphatják.

– Kiszámoltam: ha szűkösen is, mindketten elférünk anyám mellett – mondta.

Rózszi megrökönyödve felnyögött:

– Még élünk!

– Nem érdekes – vélekedett az ura némi töprengés után.

BAKOS KISS KÁROLY VERSEI

Így

Így
Sírva mosolygón
Vagyok
Egy világvégi bolygón
Akár a meztelen magány
És ruhátlanul van velem
Meghasonlott nemzetem
Ki gyakran foltot tett magán
Ha világít az értelem

Hallom a történelem
Száz zaja közt az életem
S merő talány
Miféle kéjből gyúrt az Úr
Ily valósan valótlantul
S ily valótlantul valósan
Még nem tudom micsoda szóban
Mondható ki a végtelen
Nem tudok mást csak
Istenem
Nem tudok mást de
Vágyam ím
Hiszem
Igaz az álom
Elér a mélyben halálom
S kitéárom
Átérhetetlen szárnyaim